

СОКУРЕНКО В.В.,

проректор Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ВИЗНАЧЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПУБЛІЧНИХ ОРГАНІВ УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ОБОРОНИ

В цілому підтримуючи трьох блокову концепцію елементів адміністративно-правового статусу органу публічної влади, вважаємо, що елементами адміністративно-правового статусу публічних органів управління в сфері оборони є: цільовий блок, структурно-організаційний блок, компетенційний блок. Розкриємо зміст елементів адміністративно-правового статусу органів публічного управління в сфері оборони.

На нашу думку, розкриття сутності елементів адміністративно-правового статусу органів публічного управління в сфері оборони необхідно розпочати з побудови системи суб'єктів публічного адміністрування в сфері оборони. Аналіз основних нормативно-правових актів цієї сфери дає підстави скласти таку систему суб'єктів публічного адміністрування: - Верховна Рада України; - Президент України; - Рада національної безпеки і оборони України; - Кабінет Міністрів України; - Міністерство оборони України; - Генеральний штаб; - інші військові формування, утворені відповідно до законів України; - центральні та інші органи виконавчої влади; - місцеві державні адміністрації; - органи місцевого самоврядування [1, с.693].

Цільовий блок (принципи, мета, завдання та функції органу публічної адміністрації).

Діяльність органів публічного управління в сфері оборони базується на *принципах*: верховенство права; законність; рівності усіх людей у своїх правах; гуманізм; демократизм; доступність для кожного громадянина всіх форм і типів послуг в сфері оборони, що надаються державою, визначення прав та інтересів громадян та кожного громадянина зокрема найвищою соціальною цінністю; оборонна достатність; дотримання політики позаблоковості; масштабність; плановість; диференційність; поєднання централізації та децентралізації оборона.

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про оборону» *метою діяльності публічних органів управління в сфері оборони України є запобігання збройній агресії та збройному конфлікту, забезпечення національних інтересів і реалізації власної воєнної політики України, дотримання норм відповідальності і заснованої на співробітництві поведінки в галузі безпеки, приймання участі у міжнародних системах безпеки та міжнародному співробітництві у сфері оборони на підставі міжнародних договорів України та в порядку і на умовах, визначених законодавством України.*

Аналіз нормативно-правових актів [2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9], які визначають адміністративно-правовий статус публічних органів управління в сфері оборони дозволяє виокремити основні завдання та функції даних органів.

Верховна Рада України в межах повноважень, визначених Конституцією України, здійснює законодавче регулювання питань сфери оборони.

Президент України здійснює повноваження у сфері оборони відповідно до Конституції України. Повноваження Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України визначаються законами. Для здійснення повноважень у сфері оборони, визначених Конституцією та законами України, Президент України видає укази і розпорядження. Як Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України Президент України видає накази і директиви з питань оборони.

Рада національної безпеки і оборони України координує і контролює діяльність органів виконавчої влади у сфері оборони в межах повноважень, визначених Конституцією України та Законом України «Про Раду національної безпеки і оборони України».

До основних завдань та функцій *Кабінету Міністрів України*, зокрема і в сфері оборони належать: 1) забезпечення державного суверенітету та економічної самостійності України, здійснення внутрішньої та зовнішньої політики держави, виконання Конституції та законів України, актів Президента України; 2) вжиття заходів щодо забезпечення прав і свобод людини та громадянина, створення сприятливих умов для вільного і всебічного розвитку особистості; 3) забезпечення проведення бюджетної, фінансової, цінової, інвестиційної, у тому числі амортизаційної, податкової, структурно-галузевої політики; політики у сферах праці та зайнятості населення, соціального захисту, охорони здоров'я, освіти, науки і культури, охорони природи, екологічної безпеки і природокористування; 4) розроблення і виконання загальнодержавних програм економічного,

науково-технічного, соціального, культурного розвитку, охорони довкілля, а також розроблення, затвердження і виконання інших державних цільових програм; 5) забезпечення розвитку і державної підтримки науково-технічного та інноваційного потенціалу держави; 6) здійснення заходів щодо забезпечення обороноздатності та національної безпеки України, громадського порядку, боротьби із злочинністю, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій; 7) організація і забезпечення провадження зовнішньоекономічної діяльності, митної справи; 8) спрямування та координація роботи міністерств, інших органів виконавчої влади, здійснення контролю за їх діяльністю.

Міністерство оборони України є: 1) забезпечення формування та реалізація державної політики з питань національної безпеки у воєнній сфері, сфері оборони і військового будівництва, зокрема: формування та реалізація політики у галузі оборонного планування, військової освіти та науки; формування військово-технічної політики у сфері оборони; формування військової кадрової політики; 2) здійснення військово-політичного та адміністративного керівництва Збройними Силами; 3) здійснення в установленому порядку координації діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування щодо підготовки держави до оборони.

Генеральний штаб: бере участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері оборони, стратегії воєнної безпеки; здійснює стратегічне планування застосування Збройних Сил, інших військових формувань, правоохоронних органів, Держспецтрансслужби і Держспецзв'язку, координує їх підготовку до виконання завдань у сфері оборони, організовує стратегічне розгортання Збройних Сил, інших військових формувань, організацію територіальної оборони та оперативного обладнання території держави; безпосереднє військове керівництво Збройними Силами; здійснює організацію і контроль за здійсненням заходів, спрямованих на підтримання військ (сил) Збройних Сил та інших військових формувань і правоохоронних органів, Держспецтрансслужби і Держспецзв'язку у постійній бойовій та мобілізаційній готовності.

Місцеві державні адміністрації в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці забезпечують: 1) виконання Конституції, законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади вищого рівня; 2) законність і правопорядок, додержання прав і свобод громадян; 3) підготовку та виконання відповідних бюджетів; 4) звіт про виконання відповідних бюджетів та програм; 5) взаємодію з органами місцевого самоврядування; 6) реалізацію інших наданих державою, а також делегованих відповідними радами повноважень.

Слід зазначити, що в положеннях базового Закону України «Про оборону України» не визначено основні завдання та функції органів публічного управління в сфері оборони, що свою чергу, на нашу думку, є правильним та не наповнює даний нормативно-правовий акт повнотою змісту, при цьому завдання та функції зазначених публічних органів в сфері

оборони визначені в відповідних основоположних нормативно-правових актах, які безпосередньо визначають їх діяльність.

Структурно-організаційний блок - компонент адміністративно-правового статусу органів публічного управління в сфері оборони, який є досить складною системою. До нього входить: нормативне регулювання порядку утворення, легалізації, реорганізації, ліквідації суб'єктів, їх підпорядкованості; затвердження структури та штатної чисельності; можливість створення самостійних підрозділів; здійснення матеріально-технічне та кадрове забезпечення.

Третім елементом адміністративно-правового статусу органів публічного управління в сфері оборони є **компетентційний** складається із сукупності владних повноважень щодо певних предметів відання. Її першим елементом включає обов'язки і права, пов'язані із здійсненням влади, участю у владних відносинах, у тому числі і право видавати певні акти. Другим елементом компетенції - підвідомчість, правове закріплення кола об'єктів предметів, справ, на які поширюються владні повноваження [10].

Професор Б. М. Лазарєв визначає компетенцію як систему повноважень органу державного управління, яка включає в себе «обов'язок (перед державою) і повноваження (по відношенню до керованих об'єктів) виконувати певні завдання і функції ... стосовно до цих об'єктів». Іншими словами, під компетенцією органу виконавчої влади слід розуміти комплекс його прав та обов'язків.

Л.Л. Попов стверджує, що в рамках компетенції виконавчі органи вчиняють юридично значимі дії, що виражають їх адміністративну правотворчість. У цьому сенсі найбільш показовими виступають різні варіанти нормотворчої (встановлення правил поведінки), правозастосовної (забезпечення реалізації законодавчих і підзаконних норм) та правоохоронної (спостереження за правильністю застосування правових норм) діяльності. Окрім цього, наявність певного обсягу юридично владних повноважень виступає найбільш істотним елементом компетенції органів виконавчої влади.

Таким чином, на сьогоднішній день, серед поглядів і думок науковців не знайшлося єдиного загальноприйнятого підходу до визначення «компетенції». Разом з тим, аналізуючи наведені точки зору, слід сказати, що загальним для розуміння сутності даного поняття є комплекс прав і обов'язків, якими наділений орган публічної адміністрації.

На нашу думку, компетенція публічних органів управління в сфері оборони – це комплекс прав та обов'язків органів публічної адміністрації спрямованих на реалізацію системи політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технічних, інформаційних, правових, організаційних, інших заходів держави щодо підготовки до збройного захисту та її захист у разі збройної агресії або збройного конфлікту з метою відстоювання національних інтересів України, забезпечення цілісності та недоторканості державних кордонів та суверенітету держави, а також система цілей, завдань, функцій, які встановлюються Конституцією та

іншими нормативно-правовими актами, а їх реалізація забезпечується засобами державного примусу.

Водночас під повноваженнями публічних органів управління в сфері оборони пропонуємо розуміти як систему прав та обов'язків (власних або делегованих) наданих державою органам публічної адміністрації, що здійснюють адміністрування в сфері оборони, їх посадовим та службовим особам з метою забезпечення прав, свобод та законних інтересів громадян України, іноземці та осіб без громадянства.

До особливостей адміністративно-правового статусу публічних органів управління в сфері оборони, на нашу думку, відносяться:

- 1) законодавча задекларованість прав та обов'язків;
- 2) наявність ієрархічної структури компетентних суб'єктів;
- 3) визначає як державний, так і міжнародний характер діяльності;
- 4) специфічна предметна діяльність;
- 5) наявність повноваження розпоряджатися з конкретних питань і приймати підзаконні нормативні акти;
- 6) обов'язковість дотримання принципів міжнародного та національного права.

Список використаних джерел:

1. Кузьменко О.В. Курс адміністративного процесу: навч. посібн. / О.В. Кузьменко. – К.: Юрінком Інтер, 2013. – 909 с.
2. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. / Міністерство юстиції України. – К.: Українська правнича фундація, 1996 (Офіційне видання). – 56 с.
3. Про оборону : Закон Республіки Білорусь від 03 листопада 1992 р. № 1902-XII // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mil.by/ru/forces/pravovye_osnovy/zakon/
4. Про Кабінет Міністрів України : Закон України 7 жовт. 2010 р. № 2591-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 9. – Ст. 58.
5. Про затвердження Положення про Міністерство оборони України : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2014 р. № 671 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/671-2014-p>
6. Про Положення про Міністерство оборони України та Положення про Генеральний штаб Збройних Сил України : Указ Президента України від 06.04.2011 № 406/2011 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/406/2011>
7. Про Раду національної безпеки і оборони України : Закон України від // Відомості Верховної Ради України, 1998. - № 35. - Ст.237.
8. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 9 квіт. 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 20–21. – Ст. 190.
9. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 20 трав. 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.